

A megyei továbbképzések hasznosságának említését illetően az egyes megyék között igen nagy különbségeket találtunk. A megyei továbbképzésektől feltehetően azokban a megyékben vár több pedagógus segítséget, ahol ezzel kapcsolatban jobbak a tapasztalataik. Valószínűleg ugyanez a helyzet a megyei szintű szaktanácsadással is. Azokban a megyékben várnak több segítséget, ahol eddig is nagyobb hasznukra volt a szaktanácsadás.

Liskó Ilona

ÉRETTSÉGI VIZSGASZABÁLYZAT

A *Művelődési és Közoktatási Minisztérium (MKM)* felmérést végeztetett az érettségi vizsgaszabályzat tervezetéről és az érettségi tárgyak általános követelményeiről (*Expanzió Humán Tanácsadó Kft., 1997*). Az erre vonatkozó anyagot az MKM egy kérdőív kíséretében küldte ki az érettségit adó magyarországi középiskoláknak, melyben arra kérte az intézményeket, mondják el véleményüket a tervezetekről. A vizsgaszabályzattal foglalkozó kérdőívekből kitöltve 862, a tantárgyi felmérőlapokból pedig 5102 érkezett vissza. Az alábbi összefoglaló a vizsgaszabályzat egészéről készült igazgatói/tantestületi vélemények összegzését tartalmazza.

A Közoktatási törvény szerint az érettségi vizsgaszabályzat alapján kell megszervezni a középiskolák 11-12. évfolyamán folyó nevelő- és oktatómunkát. Az igazgatóknak, illetve a tantestület egészének címzett kérdőív egyik fő fejezete az érettségi előtt álló évfolyamok oktatásának megszervezésére irányult, egy másik pedig az érettségi vizsgával kapcsolatos kérdéssort tartalmazott.

A kérdőívet visszaküldő iskolák között az önkormányzati iskolák domináltak, és főként a vidéki városokban működők szerepeltek nagyobb arányban. 41 % volt a szakközépiskolák aránya, 29 % a gimnáziumoké, 15 % azoké, amelyekben gimnáziumi és szakközépiskolai képzés egyaránt folyik.

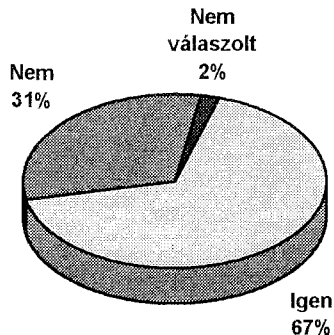
A beérkezett válaszok jelentős része az intézményvezetők (36 %) véleményét tükrözi, az esetek 21 %-ában szaktanár, 15 %-ában egy-egy munkaközösség, 23 %-ában pedig szaktanár és munkaközösség együtt irányították a kérdőív kitöltését.

A válaszolóknak lehetőségük nyílt arra, hogy a vizsgaszabályzat egészéről, illetve részleteiről szövegesen is megfogalmazzák véleményüket. Az első esetben a válaszadók 41 %-a élt ezzel a lehetőséggel, a második esetben viszont 53 %-uk.

A 11-12. évfolyamok szervezésére vonatkozó előírások

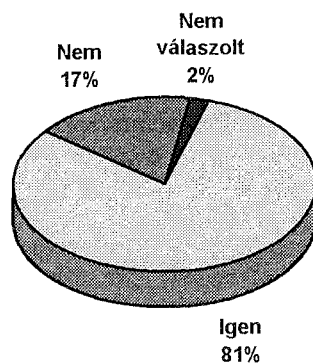
A megkérdezettek túlnyomó többsége, 90 %-a egyetért azzal, hogy az iskolának a négy kötelező érettségi tantárgyból és további öt, általános követelményekre épülő, választható tárgyból kell biztosítania a tanulók érettségire való felkészülését. Azzal azonban, hogy az egyes választható tantárgyak esetében a csoport indításának feltétele minimum nyolc fő jelentkezése legyen, már kevesebben (67 %-uk) értenek egyet. Ez utóbbi javaslatot az egyházi iskolák képviselői támogatják a legkevésbé: körükben a tervezet e pontját ellenzők aránya (58 %) meghaladja a javaslatot támogatókét (39 %). A gimnáziumok képviselői is az átlagosnál kevésbé tartják elfogadhatónak a minimum nyolc fős csoportok indításának kötelezettségét (ezzel csupán 56 %-uk értette egyet).

A választható tantárgyaknál a csoport indításának feltétele a minimum nyolc tanuló jelentkezése. Elfogadható-e Ön szerint ez az előírás?

A megkérdezettek döntő többsége (81 %-a) egyetért abban, hogy az iskolának biztosítania kell a kötelező vizsgatárgyakból és két idegen nyelvből a tanuló – választása szerinti – felkészítését közép- vagy emelt szintű nyelvvizsgára. A gimnáziumok esetében valamivel magasabb a javaslattal egyetértők aránya (89 %).

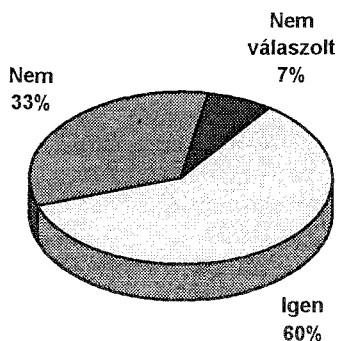
A kötelező vizsgatárgyakból és két idegen nyelvből az iskolának biztosítania kell, hogy – a tanuló választása szerint – középszintű vagy emeltszintű vizsgára fel tudjon készülni. Egyetért-e ezzel?

Azzal a kérdéssel, hogy „Egyetért-e azzal, hogy az idegen nyelvből teendő érettségi vizsga kiváltható legyen a bármely idegen nyelvből szerzett C típusú közép- vagy felsőfokú állami nyelvvizsga-bizonyítvánnyal, illetőleg az ezzel egyenértékű idegen nyelv-tudást igazoló okirattal?” – a válaszolók túlnyomó többsége (91 %-a) egyetért. Ez utóbbi csoportba egyébként az átlagosnál gyakrabban tartoznak az egyházi iskolák képviselői. Az ezt kifogásolók zöme feltehetően a nyelvtanárok köréből kerül ki, erről azonban számszerű adataink nincsenek, mert a feldolgozás szempontjai erre nem terjedtek ki.

A válaszadók 33 %-a nem értett egyet azzal, hogy a diákoknak az utolsó két évben évfolyamonként legalább hét tantárgyból kelljen az érettségi vizsgára felkészülnie és a tanév során tudásáról számot adnia. Igaz, a relatív többség támogatja ezt az elképzelést (60 %), mégis jelentős az ellenzők tábora.

Egyetért-e azzal, hogy a tanulónak legalább hét tantárgyból kell felkészülnie?

Az érettségi vizsgával kapcsolatos kérdések

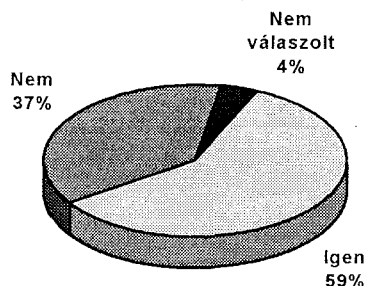
A megkérdezettek túlnyomó többsége (92 %-uk) egyetért azzal, hogy a tanulóknak a 12. évfolyam végén négy kötelező tantárgyból és egy szabadon választható tantárgyból kelljen vizsgáznuk. Néhány esetben a vizsgatárgyak számának csökkentésére, illetve növelésére kaptunk javaslatot. Négy vagy kevesebb, illetve hat-hét tantárgyat a kérdezettek két-két százaléka jelölt.

A kötelező vizsgatárgyakból a matematika kivételével az érettségizőknek minden esetben írásbeli és szóbeli vizsgát is kell tennie. Ezzel a vizsgáztatási móddal a válaszadók közel kétharmada ért egyet (66 %), 31 %-ban viszont változtatásokat javasolnának ezen a téren. Megfigyelhető, hogy a szakközépiskolákból visszaérkezett kérdőívek 71 %-a, míg a gimnáziumokból visszaküldöttek 59 %-a tartalmaz igenlő választ erre a kérdésre. Az egyházi iskolák képviselői körében ugyancsak az átlagosnál valamivel alacsonyabb volt azoknak az aránya, akik a kötelező tárgyak javasolt vizsgaformáját jónak tartják, sőt, egyedül az ő körükben figyelhető meg, hogy a kérdésre adott válaszok között a javaslattal egyet nem értők válaszaik dominálnak.

A választható tantárgyak többségében párhuzamosan kerül sor írásbeli és szóbeli vizsgára, egyes esetekben pedig gyakorlati vizsgára is. A megmértetésnek ezt a rendjét a kérdezettek 68 %-a elfogadhatónak tartja, egyötödük azonban bizonyos tantárgyak esetében mást javasolnak. Utóbbi csoportba ezúttal is az egyházi iskolák képviselői és a gimnáziumok tantestületei tartoznak nagyobb arányban.

A megkérdezett középiskolák 88 %-a egyetért azzal a tervvel, hogy az iskolák megfelelő feltételek teljesítése esetén saját maguk is akkreditáltathassanak az iskola profiljába illő érettségi vizsgatárgyakat. Hat százaléknál nem tartják ezt indokoltnak és elfogadhatónak. Az akkreditált vizsgatárgyak lehetőségét a szakközépiskolák és a gimnáziumi és szakközépiskolai képzést egyaránt folytatók valamivel jobban támogatják (91-91 %), az egyházi iskolák képviselői viszont valamivel kevésbé helyeslik (77 %).

*A vizsgázó teljesítményét a javaslat szerint pontskálával kell értékelni.
Elfogadható-e Ön szerint a javasolt szabályozás?*

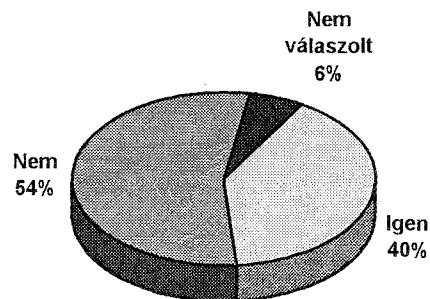
A vizsgázó teljesítményét a tervek szerint az eddigi osztályzatok helyett a pontskálával történő értékelés váltaná fel. Azt, hogy a tanulók teljesítményét egy – a korábbinál részletesebb értékelésre módot adó – pontskálán értékeljék, a válaszadók

59 %-a tartja indokoltnak, 37 %-ban azonban nem tartják elfogadhatónak ezt a javaslatot. A leginkább az egyházi iskolák vannak az újfajta értékelési mód ellen: közülük mindössze 35 %-nyian támogatják ezt az elképzelést. A javaslat egyébként a szakközépiskolákban is nagyobb tetszést aratott (67 %), mint a gimnáziumokban (51 %), vagy a vegyes profilú intézményekben (53 %).

A készülő érettségi vizsgaszabályzat lehetőséget nyújtana a fiatalok számára az előrehozott érettségi vizsga letételére. Erre akkor kerülhetne sor, ha a tanuló az adott tantárgyból már teljesítette a vizsgatárgy letételéhez szükséges előfeltételeket. Ezt a lehetőséget a megkérdezettek 64 %-a támogatná, 31 %-a ellenezné, a maradék öt százalék pedig nem tudott állást foglalni a kérdésben. A támogatók között a vidéki iskolák képviselői szerepelnek nagyobb arányban, s a kérdőívet visszaküldő alapítványi iskolák ugyancsak üdvözlnek ezt a javaslatot. A kiegészítő érettségi vizsga ötletét – azt, hogy a sikeres érettségi vizsga letételét követően más tantárgyakból is lehessen vizsgázni – már többen támogatják. A megkérdezettek 82 %-a megadná ezt az esélyt az érettségizőknek, 14 %-ban azonban elzárkóznak ettől a későbbi bővítési lehetőségtől. A támogatók között ezúttal is a vidéki iskolák képviselői dominálnak, s az alapítványi-, illetve magániskolák 92 %-a is támogatja az ötletet. A szintemelő vizsga lehetőségével az igazgatói/tantestületi kérdőívet kitöltők több, mint háromnegyede (82 %-a) ért egyet, a legmagasabb arányban a vidéki iskolák képviselői, a legkevésbé pedig az egyházi iskolák tanárai támogatják. 13 % egyáltalán nem adna erre lehetőséget.

Azt, hogy bizonyos vizsgatípusok és tárgyak esetében az értékelés ne az iskolában, hanem a vizsgaközpontokban történjen, a megkérdezettek 54 %-a elutasítja, s mindössze 40 %-uk tartja jónak ezt a lehetőséget.

Jónak találja-e, hogy bizonyos tárgyak esetében az értékelés vizsgaközpontokban történjék?

Végezetül a kérdőív az érettségi biztosok összetételéről, tevékenységükről, díjazásukról kért véleményeket. A megkérdezettek nem teljesen elégedettek a háromfős vizsgabizottság tervezett összetételével: 47 %-nyian ugyan jónak találják a tervezetet ebből a szempontból, 47 %-uknak viszont valamilyen kifogásuk van a vizsgabizottság tervezett összetételével kapcsolatban. A fővárosi iskolák, a gimnáziumok

és az egyházi tulajdonban lévő középiskolák körében a javaslatlan egyet nem értők aránya meghaladja az elképzelést támogatókét. A vizsgabizottság tevékenységének törvényi szabályozását, a tervezetben található leírását sokan nem tartják megfelelőnek. 60 %-ban válaszoltak úgy, hogy a tevékenység leírása kielégítő, 33 % szerint azonban – a leginkább ezúttal is a fővárosi középiskolák, gimnáziumok és egyházi létesítmények tantestületei, vezetői – ezzel ellentétes álláspontot foglaltak el. Úgy tűnik, hogy a megkérdezettek 28 %-a szerint a vizsgabizottság tagjainak díjazása sem kielégítően szabályozott, bár a többség (62 %) alapvetően elfogadja a díjazás arányait és mértékét.

Szemerszki Marianna

TANÁRI PÁLYA ÉS ÉLETKÖRÜLMÉNYEK

Az Országos Közoktatási Intézet Kutatási Központja az MKM megbízásából a tanári pályám lévők életkörülményeiről 1996 novembere és 1997 februárja között kérdőíves adatfelvételt készített az ország 400 iskolájában, 2411 tanító és tanár megkérdezésével. Az adatok feldolgozása jelenleg is folyik. A következőkben az „átlagos tanár” néhány szakmai és élethelyzet-beli jellegzetességét mutatom be három fontos háttérjellemező – az iskola típusa, az iskola telephelye és a megkérdezettek életkora – alapján. Jól tudom persze, hogy „átlagos tanárunk”-kal az életben soha nem fogunk találkozni, ám a statisztikai értelemben vett „átlag” mégiscsak elmondhat nekünk valamit a pálya mai körülményeiről, a tanárok munkájáról, életmódjáról. Sok esetben persze nem az „átlag” a legárulkodóbb, hanem például az, hogy mennyire megosztott a mintánk egy-egy témakörben, vagy éppen mekkora a „szélsőséges” esetek aránya.

A táblázatok önálló olvasása lehetővé teszi, hogy megnézzük, mi jellemzi a különböző iskola- és településtípusokban tanító, illetve különböző életkorú „átlagos” tanárainkat. A táblák összevetése arról igazít el, hogy a vizsgált kérdésekben a három háttérváltozó közül melyik szerint mutatkozik jellegzetesebb különbség a tanárok különböző rétegei között. (Érdeemes szem előtt tartani, hogy számos olyan kérdés van, amelyben mintánk sokkal erősebben különbözik egyéb háttérjellemezők – például a nem vagy az iskola földrajzi régiója – alapján, mint az itt szereplő szempontok szerint.)

Életkorukat tekintve 39,3 év átlagukkal a magyar tanárok nemzetközi összehasonlításban viszonylag fiatalnak tekinthetők. E tekintetben az iskolatípus osztja meg mintánkat a leginkább: a szakmai iskolák (szakközépiskolák és/vagy szakmunkásképző intézetek) tanárai kicsit idősebbek, mint a többi iskolatípusban tanító kollégáik. A szakmai iskolákban tanítók nemcsak idősebbek, de nemüket tekintve is jellegzetesen különböznek. Míg ezekben az iskolákban a tanárok kicsivel több mint fele férfi, a többi iskolákban a nők túlsúlya jellemző. Különösen magas a nők aránya a legnépesebb tanári csoportban: az általános iskolákban tanítók között. Ez lehet az oka annak is, hogy a főként ezzel az iskolatípussal rendelkező falvakban is magasabb a tanárnők aránya, mint a városokban. Társadalmi háttérük szempontjából (amit táblázataink a felsőfokú végzettségű apák arányával mérnek) a fővárosi tanárok tűnnek ki magasabb 44,3 %-os arányukkal. Iskolatípus szerint a tiszta gim-